

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.5.7>

WPLYW CHIŃSKIEJ POKOJOWEJ DYPLOMACJI NA PROCES GLOBALNEJ INTEGRACJI

Sun Changlong

aspirant Katedry Filozofii

Narodowego Uniwersytetu Technicznego „Politechnika Charkowska” (Charków, Ukraina)

ORCID ID: 0009-0008-2405-3242

1246175775@qq.com

Adnotacja. W ciągu ostatnich dziesięcioleci ChRL stała się kluczowym graczem w światowej polityce, wywierając ogromny wpływ. Jej położenie geograficzne i potencjał gospodarczy kształtują jej strategię geopolityczną. Chińska dyplomacja ma na celu wielki renesans narodu i promowanie korzystnego środowiska międzynarodowego dla jego rozwoju. Historia Chin jest świadectwem ciągłego rozwoju cywilizowanego państwa, łączącego globalne osiągnięcia i lokalne tradycje. Ta nowoczesna strategia opiera się na sile ducha, stabilności i harmonii społecznej. Chiny pozostają otwarte na świat, chroniąc swoje unikalne dziedzictwo i promując współpracę dla wspólnego dobra. Chiny stały się dynamicznym globalnym graczem dzięki swojej strategicznej geopolityce, która łączy otwartość, dziedzictwo kulturowe i aktywną współpracę w celu promowania międzynarodowej stabilności i sprawiedliwości. Ich interakcja ze społecznością międzynarodową determinuje globalną stabilność i rozwój.

Słowa kluczowe: Dyplomacja, tradycje, przyszłość kraju, społeczność.

THE INFLUENCE OF CHINA'S PEACE DIPLOMACY ON THE PROCESS OF GLOBAL INTEGRATION

Sun Changlong

Postgraduate Student at the Department of Philosophy

National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute” (Kharkiv, Ukraine)

ORCID ID: 0009-0008-2405-3242

1246175775@qq.com

Abstract. In recent decades, the PRC has become a key player in world politics, with enormous influence. Geographical location and economic potential form its geopolitical strategy. Chinese diplomacy is aimed at the great revival of the nation and the promotion of a favorable international environment for its development. The history of China testifies to the continuous development of the state-civilization, combining world achievements and local traditions. This modern strategy is based on fortitude, stability and social harmony. China remains open to the world, protecting its unique heritage and promoting cooperation for common prosperity. China has become a dynamic global player thanks to its strategic geopolitics, which combines openness, cultural heritage and active cooperation, promoting international stability and justice. Its interaction with the international community determines global stability and development.

Key words: Diplomacy, traditions, future of the country, community.

ВПЛИВ МИРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ КИТАЮ НА ПРОЦЕС ГЛОБАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Сунь Чанлун

аспірантка кафедри філософії

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Харків, Україна)

ORCID ID: 0009-0008-2405-3242

1246175775@qq.com

Анотація. Протягом останніх десятиліть КНР стала ключовим гравцем у світовій політиці, з величезним впливом. Географічне положення та економічний потенціал формують її геополітичну стратегію. Китайська дипломатія спрямована на велике відродження нації та сприяння сприятливій міжнародній обстановці для свого розвитку. Історія Китаю свідчить про безперервний розвиток держави-цивілізації, об'єднуючи світові досягнення та місцеві традиції. Ця сучасна стратегія ґрунтується на силі духу, стабільності і соціальній гармонії. Китай залишається відкритим до світу, захищаючи свою унікальну спадщину та сприяючи співпраці для спільного добробуту. Китай став динамічним світовим гравцем завдяки своїй стратегічній геополітиці, яка об'єднує відкритість, культурну спадщину та активну співпрацю, сприяючи міжнародній стабільності та справедливості. Його взаємодія з міжнародним співтовариством визначає світову стабільність та розвиток.

Ключові слова: дипломатія, традиції, майбутнє країни, співтовариство.

Як символи цієї геополітики та найбільших матеріалізованих пам'яток міжнародним відносинам виступають Великий шовковий шлях і Велика Китайська стіна.

Великий Шовковий шлях, будучи найбільшою світовою торговельною комунікацією на Євразійському континенті у стародавньому світі та період середньовіччя, є найбільшою матеріальною пам'яткою відкритості цивілізації до зовнішнього світу. Шовковий шлях, забезпечуючи торговельно-інформаційний та культурний обмін, виступав також як гарант миру на рубежах євразійських цивілізацій. Зустрічаючи політико-економічні перешкоди, торговельний шлях змінював свій маршрут. Китайський мур є символом закритості цивілізації від зовнішнього світу. Виконуючи бар'єрні функції,

Стіна була також символом бар'єру проти чужорідних запозичень у духовній сфері. В основі китайської геополітики Шляху та Стіни лежить інтегральна геополітична міць держави, що включає поряд з політичною стабільністю, військово-економічною та технологічною потужністю силу духу та «великий порядок» у душі.

Сучасна КНР, утворена у жовтні 1949 р., «загартована» комуністичною ідеологією і конфуціанством, у своїй комуністичній ідеї закладено у одному з течій давньокитайської філософії, що дозволило КНР уникнути запозичення західної моделі розвитку. Сучасною китайською цивілізацією геостратегічні завдання вирішуються у своїй, а чи не західній логіці. Час у Китаї тече інакше, ніби розтягується і сповільнюється (Brecher, 1986: 160).

Якщо Заходу «час – гроші», то конфуціанської традиції час тлумачиться як поступовість: що більше поспіху, то важче досягти мети. Членами Політбюро систематично заслуховуються провідні китайські вчені, що дає змогу своєчасно коригувати тенденції розвитку країни.

У сучасному світі Китай – це важливий актор світової політики, впливова держава, досягнення якої у соціально-економічній сфері та виважена позиція у міжнародних справах привертають серйозну увагу, викликаючи повагу та захоплення в одних країн та неоднозначну реакцію з боку інших країн. Характерною особливістю розвитку КНР є успішна реалізація «політики великої держави з китайською специфікою», про що ще раз наголосив голова КНР Сі Цзіньпін під час дебатів на 70-й Генасамблеї ООН (28 вересня 2015 р., Нью-Йорк). У цій моделі ключовими залишаються такі компоненти:

- Китай – сильна держава;
- провідна роль Компартії Китаю;

– Спадкоємність у керівництві Концепції зовнішньої політики КНР змінювалися залежно від історичного моменту та умов внутрішньої та міжнародної обстановки. Зовнішньополітична стратегія КНР вироблялася послідовно, у ній враховувався багатовіковий досвід та віддавався пріоритет прагматичності.

Розглянемо коротко основні концепції зовнішньої політики Китаю. Китайська Народна Республіка вийшла на міжнародну арену, коли світ розколовся на дві протиборчі системи, центром яких були Радянський Союз і Сполучені Штати. Початкова позиція Китаю була близькою до позиції Радянського Союзу, а потім він поступово знайшов своє місце на міжнародній арені. В даний час керівництво КНР проводить політику взаємовигідного співробітництва з усіма державами світу, будучи ініціатором багатопольярного світу, що забезпечує умови для безпечного співіснування всіх акторів міжнародних відносин.

Однак у проміжку між цими рубежами простежувалася низка самостійних етапів зовнішньої політики КНР, кожен з яких визначався комплексом факторів зовнішнього та внутрішнього характеру. Зовнішньополітичний курс Китаю не завжди призводив до очікуваних результатів; відбувалася зміна теоретичних установок та пошук нових шляхів, що відповідають існуючим умовам. Однак стратегія зовнішньої політики Китаю була незмінною і полягала у сприянні досягненню головної мети Китаю – перетворенню його на високорозвинену, потужну державу, що користується впливом.

У 1953 році прем'єр-міністр Китаю Чжоу Еньлай запропонував п'ять принципів мирного співіснування, які пізніше були переглянуті:

- Взаємна повага суверенітету та територіальної цілісності;
- Взаємне ненапад;
- Невтручання у внутрішні справи один одного;
- рівні та взаємовигідні відносини; мирне співіснування з іншими країнами світу.

Згодом ці принципи увійшли до Конституції КНР 1982р. і стали одними з основних установок, якими Китай керується і досі, встановлюючи відносини з країнами світу.

Вивчаючи зовнішню політику КНР, необхідно розглянути деякі аспекти теорії маоїзму, які лягли в основу зовнішньополітичних концепцій сучасного КНР. Вчення Мао Цзедун є складним конгломератом ідей, що виник на китайському ґрунті і ввібрав деякі елементи західної думки. Ці вчення не можна звести ні до анархізму, ні до буржуазного шовінізму, ні до класичного марксизму або його радянського варіанту. Як пише В. Жданов у дисертаційному дослідженні «Концепція “трьох світів” Мао Цзедун в контексті традиційних політичних доктрин Китаю», ідеї Маркса для маоїстської КНР були не так ідеями, що пояснювали соціальні процеси, як «символом віри», який протягом десятків років зміцнював підвалини китайського суспільства, що було у стані ідеологічного хаосу. Тисячоліттями Китай, що прилучав «варварів» до цивілізації, отримав нову, цілком зручну систему ідей. Керована вождем-марксистом, КНР знову набула історичної місії: як у політичному, так і в ідеологічному плані стати центром світу.

Після Другої світової війни світ зіштовхнувся із новими реаліями. Одна з них – формування біполярності, тобто виникнення наддержав, без яких не обійтися при вирішенні проблем у світі. Друга реалія – поява атомної зброї, яка дозволяла вирішувати політичні питання. Тому придбання ядерного потенціалу

було основою проголошення власних концепцій зовнішньополітичної діяльності та ознакою приналежності держави до першорозрядних держав.

Для Китаю було неприйнятно залишатися під захистом ядерних гарантій Радянського Союзу, у надійності яких керівництво Китаю після 1958р. сумнівалося. Як відомо, у 1958р. стартували радянсько-американські переговори щодо обмеження ядерних випробувань, а в січні 1959р. М. Хрущов висунув ідею перетворення Далекого Сходу на без'ядерну зону, що стало формальним приводом для відмови Москви у червні 1959р. від дотримання умов радянсько-китайської угоди про співробітництво у сфері ядерної енергії. У умовах КНР не могла вважатися стратегічним союзником Радянського Союзу і більше не хотіла залишатися молодшим партнером СРСР. Можливо, це стало одним із приводів до того, що з 1958р. керівництво Китаю намагається теоретично обґрунтувати незалежну роль країни на міжнародній арені. КПК КНР починає створення китасентристських геополітичних концепцій, однією з яких стала теорія «проміжних зон», остаточна редакція якої приписується Мао Цзедуну. На думку Мао Цзедуну, до «проміжної зони» відносяться всі країни, що знаходяться або лежать між США та країнами соціалізму. Тобто ці країни поєднує лише те, що вони є «першочерговим об'єктом агресії США». Хоча, на думку Мао, «проміжні країни» можна поділити на дві групи. До першої належать держави Африки, Азії, Латинської Америки, що ототожнюються із «світовим селянством». До другої групи входять європейські, тобто індустріально-розвинені країни, причому маоїсти бачили антиімперіалістичний потенціал цих країн у монополістичній буржуазії, здатній, на думку маоїстів, боротися проти американського капіталу.

З 1963р. концепція «проміжних зон» стає офіційною зовнішньополітичною доктриною Китаю, на основі якої уточнюється та розвивається позиція китайського керівництва з питань війни та миру та з усіх основних питань світової політики. На основі цієї концепції Китай буде міждержавні відносини. Концепція «проміжних зон» лягла основою наступного ряду зовнішньополітичних концепцій Китаю. Потім були концепція «трьох світів», теорія «двох ворогів», а також теорія «опори на власні сили» та «світового революційного процесу». Як пише В. Жданов, важливим елементом політичної теорії Мао Цзедуну була концепція «трьох світів» про протистояння «гегемонізму наддержав», що стоїть на чолі країн «третього світу» Китаю, головним чином США та СРСР.

Мао Цзедун одним із перших відмовився від політичних дихотомій на користь багатополярного трактування сучасного світу. Мао Цзедун інтерпретував марксистські закони в утилітаристському ключі і вважав, що територіальні експансії, будучи рушійною силою історичного процесу, є законними та історично неминучими. Згідно з концепцією «трьох світів», США та СРСР були «першим світом», Канада, Японія та західно-європейські країни входили до «другого світу». Країни Азії (включаючи КНР), Африки та Латинської Америки входили у «третій світ». В основі доктрини Мао лежить також «етноцентричне уявлення» про «історичні права» КНР про її «сюзеренітет над іноземними державами». Згідно з цією доктриною, Китай поступово створював власні альянси по всьому світу. В основі політичного прагматизму Мао лежить китайська традиція «стратагемного» мислення, яка полягає в тому, що характер дій визначається залежно від обставин, що змінюються. З'явившись системою «єдино вірних» цінностей, які підлягали поширенню на весь капіталістичний світ, маоїстська теорія як цивілізаційна філософія зайняла місце традиційного конфуціанства. У маоїстському вченні через сприйняття концепцій І. Сталіна кризь призму ідей національного визволення КНР та «багатого народу та сильної держави» було подолано післялютинський лєнінізм і троцькізм, який панував у ранньому китайському марксизмі. Мао Цзедун також постулювала історична неминучість і закономірність територіальних експансій як рушійної сили історичного процесу (Веймер, 2000: 654).

В основі теорії «опори на власні сили» лежала необхідність взаємодопомоги та мобілізації внутрішніх ресурсів афро-азіатських країн у зв'язку із спільністю їхніх долей, беручи до уваги катастрофу світової системи колоніалізму після Другої світової війни.

Проголошення загальнодемократичних перетворень та досягнення незалежності є першим етапом на шляху побудови соціалізму (Андерсон, 2001: 272).

Згідно з цією концепцією, «світовий революційний рух, що зміцнів у боротьбі із зовнішнім імперіалізмом, має розтрощити внутрішню опозицію в особі буржуазних елементів усередині нації». Тут слід зазначити, що концепція Ден Сяопіна про економічну консолідацію країн «Великого Півдня», в якій набула розвитку теорія «трьох світів» Мао Цзедуну, на відміну від останньої, виходить із тези про невтручання Китаю у світові процеси, тоді як доктрина Цзян Цземіня про багатополярний світ на відміну від маоїстської теорії «трьох світів» виходить з тези про рівноправність усіх без винятку суб'єктів світової політики.

Теоретичним обґрунтуванням підвищення ролі КНР на світовій арені на початку 2000-х стала концепція «мирного піднесення», яку було розглянуто вище. Оскільки ідея піднесення викликала неоднозначну реакцію у світі, керівництво КНР змінило її на концепцію побудови «гармонічного світу», яка

була закріплена на XVII з'їзді КПК у 2007р. На XVIII з'їзді Компартії Китаю обговорення зовнішньополітичної доктрини КНР було зосереджено такі базові принципи зовнішньої політики Китаю:

- п'ять принципів мирного існування;
- незалежність зовнішньої політики;
- Епоха мультиполярності;
- епоха розвитку та світу;
- дипломатія добросусідства та її основні компоненти;
- концепція «м'якої сили» та «мирного піднесення» КНР;
- концепція «різноманіття та гармонії» як частини концепції «гармонічного суспільства» та «гармонічного світу» (Buzan, 2003: 564).

У реалізації публічної дипломатії КНР на етапі в окремих регіонах світу виділяють ряд особливостей. Так, в основі стратегії публічної дипломатії Китаю в країнах Заходу лежить ідея, що країни з різним

політико-соціальним устроєм можуть мирно співіснувати, і кожна країна вільно обирає шлях розвитку. Дотримуючись думки, що низький рівень довіри до Китаю пов'язані з необ'єктивною інформацією про КНР у країнах, у китайській громадській дипломатії основний акцент робиться на роз'яснювальну роботу з допомогою культурних і освітніх програм і засобів. Наразі, хоча зусилля китайських лідерів стимулюють інтерес Заходу до китайської культури, мистецтва та мови, прогрес йде повільно. Західні дослідники пояснюють це принципово непереборними відмінностями цивілізацій. У зв'язку з цим у публічній дипломатії Китаю з західними країнами ще є багато можливостей для роботи. До числа розвинених країн, що займають особливе місце у зовнішній політиці КНР, ставляться США. На локальному рівні заходи КНР щодо популяризації китайської мови та культури в США орієнтовані на американську аудиторію та покликані покращити імідж Китаю серед американців. На глобальному рівні діяльність КНР щодо покращення іміджу країни у світі, активна політика у сфері нарощування «м'якої» сили та популяризації китайських цінностей є викликом для американоцентричної моделі.

Після розпаду СРСР Вашингтон залишився не просто великою світовою державою, а й країною, яка не має рівних за показниками «м'якої сили». Американські цінності, такі як ліберальна демократія та ринкова економіка були оголошені як загальносвітові та є еталоном для решти країн. Домінування у сфері інформації призвело до того, що й масова культура США, американські фільми, музика та телебачення стали абсолютними лідерами ринку розваг у всьому світі. Це дозволило американцям впливати на світову громадську думку та створювати стандарти поведінки для всіх учасників світової спільноти. Саме з ініціативи західних дослідників та засобів масової інформації у 1990-ті роки виникла «теорія китайської загрози», через яку імідж Китаю тривалий час перебував на вкрай низькому рівні.

Кардинально ситуація почала змінюватися на початку 2000-х років. Економічні успіхи Китаю, розробка нової прагматичної стратегії розвитку в рамках концепції «мирного піднесення», а потім «мирного розвитку» та «гармонічного світу» збіглися зі зниженням авторитету США на світовій арені та вплинули на співвідношення сил. Китай не тільки почав ретельно розробляти стратегію публічної дипломатії з метою «завоювання умів», а й накопичив достатню кількість матеріальних ресурсів для її втілення на практиці. «Американський напрямок» китайської публічної дипломатії виявився одним із найскладніших і суперечливих. З одного боку, підвищення статусу КНР у світі призвело до прагнення КНР відігравати активну роль у міжнародних відносинах, зайняти гідну нішу у світовій системі та брати активну участь у формуванні нового світопорядку. Незважаючи на наявність спірних і навіть конфліктних питань у двосторонніх відносинах, співробітництво та налагодження конструктивного діалогу зі США визнається керівництвом КНР пріоритетним завданням. З іншого боку, Китай став перед складним завданням: забезпечити свої зовнішньополітичні ракурси та покращити імідж, але при цьому не ускладнити відносини з Вашингтоном. Відповідно до цього завдання, основні зусилля публічної дипломатії Китаю на американському напрямку були спрямовані на популяризацію китайської культури та роз'яснення китайської точки зору серед населення США.

На додаток до цього, глобально орієнтований курс Китаю на створення іміджу відповідальної та миролюбної держави, яка не становить небезпеки для світової стабільності та для США, зокрема, логічно доповнює діяльність на американському напрямі (Кіщенко, 2023).

Що стосується політики в країнах, що розвиваються, то публічна дипломатія КНР щодо країн, що розвиваються, заснована на тезі про спільність долі і необхідність створення більш справедливого світового порядку, який би забезпечив гідне місце для всіх держав. Важливу роль тут відіграє те, що КНР позиціонує себе як ініціатор та рушійна сила змін у світовій системі, розвиває активне донорство та гуманітарну допомогу бідним країнам, допомогу у навчанні фахівців. Оцінюючи даний вектор діяльності КНР, можна визнати, що китайська публічна дипломатія досягла істотних результатів щодо країн, що розвиваються. Щодо африканської геополітичної лінії, слід зазначити, що, як вважає китайський дослідник Янг Чун, інтенсивний розвиток китайсько-африканських відносин припав на середину першого десятиліття XXI ст. 10 Інтерес КНР до Африки був обумовлений зростанням потреб Китаю в ресурсах, якими багата Африка. «Африка – криниця природних ресурсів: за різними оцінками, на неї припадає 30–40% розвіданих світових запасів сировини». З економічної точки зору КНР було зроблено ставку на наступні важелі впливу та зміцнення позицій китайського капіталу в Африці:

- економічну допомогу;
- Готовність списати борги африканських країн (Судана, Замбії).

Деякі дослідники вважають, що відносини з Африкою є частиною пекінської стратегії створення нового світопорядку. Китай потребує підтримки та союзників для посилення світового впливу. 12 Як основу політичної взаємодії КНР з країнами Африки виступив створений 2000р. форум «Китай-Африка», в рамках якого було обговорено низку важливих проблем, включаючи рішення про надання кредитів з боку КНР. Китай інвестує у будівництво комунікацій, лікарень, шкіл та інших необхідних інфраструктурних установ в Африці 13. Китайський дослідник Чжоу Цзюнь вважає, що для африканських еліт краще політика «м'якої сили», що проводиться КНР, ніж політика тиску зі сторони країн Заходу. Головним мотивом присутності КНР в Африці є прагнення Пекіна зміцнити авторитет країни, продемонструвавши вірність зовнішньої політики, що проводиться (Воскресенський, 2012: 40).

Серед країн, що розвиваються, держави Південно-Східної Азії завжди мали першорядне значення для Пекіна. Відносини Китаю з країнами даного регіону мають глибоке історичне коріння. Історично існувала ціла система васалітету, в рамках якої Китай сприймав цей регіон як територію, що входить у сферу китайського панування. Наприкінці XIX ст. країні довелося відмовитися від прав верховного сюзерена з цих країн. Лише після закінчення Другої світової війни та створення Китайської Народної Республіки настав період повернення Китаю до регіону ЮВА. При цьому основним спонукальним мотивом для такого повернення послужили не політичні чи економічні вигоди, а бажання відновити престиж країни, що свідчило про те, що

незалежно від керівних персоналій та їх ідеології в китайській самосвідомості зберігається уявлення, що вся з глибини століть, що вся ЮВА є васальним по відношенню до Китаю співтовариством держав, де має домінувати лише Китай. З того часу Китай намагався вирішити питання зміцнення своїх позицій у ПВА різними шляхами – від підтримки комуністичних режимів у 1950-70-х роках до нарощування військової присутності у 1970-90-х. Проте перехід до прагматичної політики наприкінці 1990-х та орієнтація на створення комфортного оточення для забезпечення цілей розвитку сприяли тому, щоб Китай як зовнішньополітична стратегія в даному регіоні взяв курс на активну участь у процесах інтеграції під егідою Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). Китай активно розвиває такі напрями співробітництва з країнами АСЕАН, як культура, освіта, туризм, молодіжна співпраця та обмін фахівцями.

Слід також зазначити, що поряд із традиційними регіонами останнім часом у сфері інтересів КНР входять і такі регіони, як Арктика, до якої Китай став виявляти інтерес у 1980-ті роки. ХХ століття, коли почали розроблятися вуглеводневі родовища на шельфі Північного Льодовитого океану, а розвиток морських торговельних шляхів в Арктиці набув для сучасної КНР як торговельно-економічного, так і геополітичного значення. За словами китайського вченого Лі Чженьфу, той, хто контролюватиме арктичні маршрути, контролюватиме і «новий напрямок світових економічних та міжнародних стратегій». КНР інтенсифікує дипломатичну діяльність Півночі, що проявляється у укладанні низки двосторонніх угод; у створенні умов для транспортування китайських вантажів Північним морським шляхом. Основу китайської арктичної геостратегії становить геополітична концепція Північного шовкового шляху, що передбачає, що контроль над Арктикою за умов глобального світового перебудови та усунення світових геополітичних центрів означає контроль над усією світовою економікою та над новими підходами до світових ринків. КНР на північному напрямку досягла певних геополітичних успіхів, свідченням чого є набуття КНР статусу постійного спостерігача при Арктичній раді у 2013р.

Висновки. Застосування публічної дипломатії як інструмент нарощування «м'якої сили» призвело до нових форм взаємодії з іноземною аудиторією: стали різноманітнішими культурні та освітні програми, стала покращуватися кількість та якість засобів масової інформації іноземними мовами, велика увага приділялася роз'ясненню політики через інтерв'ю, прес-конференції та публікацію книг. КНР співпрацює з міжнародними організаціями, будучи донором гуманітарної допомоги та організатором великих заходів.

Відмінна риса сучасної публічної дипломатії КНР – її реактивний характер: вона спрямована на викорінення міфу про «китайську загрозу» та створення іміджу відповідальної держави. Довгострокове політичне завдання полягає у закріпленні позицій Китаю як провідної світової держави, яка надає вирішальний вплив на процеси у світі. Сьогодні, як вважають деякі дослідники, незважаючи на певний прогрес, успіхи публічної дипломатії КНР сповнені протиріч.

Рано оцінювати ефективність публічної дипломатії КНР, оскільки ефект багатьох заходів проявляється лише у довгостроковій перспективі. Китай перебуває лише на початковому етапі вибудовування налагодженої системи громадської дипломатії. Крім цього, країна вибудовує політику з не вигідних позицій в умовах негативного ставлення до світової спільноти. Сильними сторонами є те, що вченими та політиками усвідомлюються проблеми, що стоять перед країною, враховується важливість таких факторів як розробка теоретичної бази, підготовка кваліфікованих кадрів, вироблення політики, орієнтованої на регіональну специфіку.

Список використаних джерел:

1. Андерсон Б. Уявні спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. – Київ: «Критика». 2001. – 272 с.
2. Веймер Д. Л. Аналіз політики. Концепції і практика. – К.: Основи, 2000. – 654 с.
3. Воскресенський А. Д. Концепції регіоналізації, регіональних підсистем, регіональних комплексів та регіональних трансформацій у сучасних відносинах. *Порівняльна політологія*. 2012. – Вип. № 2(8). – С. 30–58.
4. Кіщенко Н., МОРГУН І. Осмислення критеріїв мудрості у контексті міжнародних відносин. – *АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК*, 2023, С. 29.
5. Brecher James P. Crisis and Change in World Politics / P. James Brecher. – Boulder, Colorado: West-View Press, 1986. – 160 p.
6. Buzan B. Regions and Powers: the Structure of International Security / B. Buzan, O. Waever. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 564 p.

References:

1. Anderson B. (2001) Ujavnii spilnoty. Mirkuvannia shchodo pokhodzhennia y poshyrennia natsionalizmu [Imaginary communities. Considerations regarding the origin and spread of nationalism] / B. Anderson; per. z anhl. Viktora Morozova. – Kyiv: «Krytyka». – 272 s.
2. Veimer D. L. (2000) Analiz polityky. Kontseptsii i praktyka [Policy analysis. Concepts and practice]. – K.: Osnovy. – 654 s.
3. Voskresenskyi A. D. (2012) Kontseptsii rehionalizatsii, rehionalnykh pidsystem, rehionalnykh kompleksiv ta rehionalnykh transformatsii u suchasnykh vidnosynakh [Concepts of regionalization, regional subsystems, regional complexes and regional transformations in modern relations]. *Porivnialna politolohiia*. – № 2(8). – S. 30–58.
4. Kishchenko N., MORHUN I (2023). Osmyslennia kryteriiiv mudrosti u konteksti mizhnarodnykh vidnosyn [Understanding the criteria of wisdom in the context of international relations]. – *AKTUALNI PYTANNIA HUMANITARNYKH NAUK*, S. 29.
5. Brecher James P. (1986) Crisis and Change in World Politics / P. James Brecher. – Boulder, Colorado: West-View Press. – 160 p.
6. Buzan B (2003). Regions and Powers: the Structure of International Security / B. Buzan, O. Waever. – Cambridge: Cambridge University Press. – 564 p.